

(Samenvoeging van) Complex-besluit(en) tot aanwijzing

21 MAART 2001

DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN.

Gelet op de artikelen 3 en 4 van de Monumentenwet 1988 (Staatsblad 1988 nr. 638);

Gehoord de Raad van de gemeente waarin de hierna aan te noemen onroerende zaak is gelegen;

Gehoord gedeputeerde staten van de provincie waarin de hierna te noemen onroerende zaak is gelegen, indien dit zich bevindt buiten de bebouwde kom als bedoeld in artikel 8 van de Wegenverkeerswet (Staatsblad 1935 nr. 554);

Gehoord de Raad voor cultuur;

BESLUIT

De als volgt aan te duiden onroerende zaak, zomede als samenstellend onderdeel van het complex van onroerende zaken, aan te wijzen als beschermd monument:

Het betreffende complex van onroerende zaken is:

Provincie : Groningen

Monumentnummer : 516176

Gemeente : Delfzijl

Naam :

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Mello Coendersbuurt 1 te Termunterzijl, e.a.

KADASTRALE AANDUIDING

EN

KADASTRALE TENAAMSTELLING

Zie bij het onderdeel van het complex

OMSCHRIJVING

Termunterzijl, Mello Coendersbuurt 1

Complexomschrijving

C9948PL: 9948PLSL1/9948PL1/9948PLSL2/9948PLBT/9948PLDH

Inleiding

SLUIS- EN UITWATERINGSCOMPLEX bestaande uit een SCHUTSLUIS (1870/1906), BOEZEMGEMAAL (1930/1931), SPUISLUIS (1906), BRANDSTOFTANK (1930/1931) en DOUANEHUISJE (1900/1910) gelegen aan de oostelijke arm van het Termunterzijldiep. Het complex is gebouwd in opdracht van het toenmalig waterschap Oldambt (tegenwoordig Eemzjilvest) en heeft een functionele relatie met de reeds van rijkswege beschermde Oude Zijl

uit 1724 (Rijksmonumentnummer 35006).

De schutsluis gelegen in het dijklichaam, genaamd Nieuwe Sluis, is gebouwd in 1870. In 1906 werd de sluis vernieuwd en werd het benedensluisnoofd gebouwd. In 1957, 1976 en 1980 werden de deuren vernieuwd. In aansluiting op de sluis werd ten westen in 1930/31 een boezemgemaal met brandstoftank gebouwd om de afstroming van het boezemwater te bevorderen.

Het elektrisch boezemgemaal Cremer, gelegen deels in en deels voor de dijk, werd genoemd naar P.G. Cremer, waterbouwkundige van het waterschap Oldambt, wiens laatste opdracht de bouw van dit gemaal was. In 1956 werd aan de linkerzijde een nieuw volume aangebouwd; dit komt wegens te geringe ouderdom niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking. In 1972 werd een controlekamer ingebouwd. Oorspronkelijk werkte het gemaal op twee Werkspoormotoren, in 1956 kwam er een derde Werkspoordieselmotor bij en in 1972 werden de twee oude Werkspoormotoren vervangen door twee Bronsmotoren. Momenteel zijn nog een Werkspoordieselmotor (1956) en een Bronsmotor (1972) aanwezig. Daarnaast is een oude Storkdieselmotor aanwezig die van elders is gehaald. De controlekamer en motoren komen eveneens wegens te geringe ouderdom niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking. Het spuibecken, gebouwd in 1906 met als doel het voorkomen van het dichtslibben van de waterweg, is gelegen aan de oostzijde van de sluis. Het bekken bestaat uit een spuibecken en spuiopeningen met hefschuiven in het midden van de sluis. Het spuibecken is slechts tien jaar in gebruik geweest omdat het nooit goed heeft gefunctioneerd. Tijdelijk is het spuibecken in gebruik geweest als natuurbad. Omdat de spuisluis haar functie verloor, trad snel verval in.

Het douanehuisje uit omstreeks 1900/10 is gelegen tussen het gemaal en de sluis.

Nu een nieuw gemaal in de nieuwe zeewering wordt gebouwd, heeft het oude gemaal geen functie meer. Het waterschap heeft het plan opgevat om een museum in het oude gemaal te vestigen. Tevens zijn er plannen om een nieuw waterafvoerkanaal aan te leggen aan de oostzijde van de sluis. Het tracé van het kanaal is gepland door het oude spuibecken. Ondanks dat het oude spuibecken en spuisluis met schuifdeuren van groot belang waren voor de structuur en de waterbeheersing, is het spuibecken niet van grote betekenis in samenhang met de overige objecten en rechtvaardigt de grote doorbraak bescherming niet. Het spuibecken komt dan ook niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking.

Waardering

Complex bestaande uit een schutsluis, gemaal, spuisluis, brandstoftank en douanehuisje van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarde:

- als voorbeeld van een sluis- en uitwateringscomplex uit de eerste helft van de twintigste eeuw in de provincie Groningen
- vanwege de bijzondere vormgeving en detaillering van het gemaal
- vanwege de vrij hoge mate van gaafheid van het complex en de

afzonderlijke onderdelen

- vanwege de functionele relatie met het omringende landschap en de reeds beschermde zijl uit 1724
- vanwege de markante en beeldbepalende ligging in het omringende landschap
- historisch gezien van groot belang voor de ontwikkeling van het zijldorp Termunten